

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep.
0032 Oslo

Vår dato
30.09.2016

Vår referanse
2016/00259-5

Vår saksbehandler
Jan Henrik Sandberg/97682469

Deres referanse

Forslag til tiltak mot negative effekter av lusemidler Høringsuttalelse fra Norges Fiskarlag

Vi viser til høring av forslag til tiltak som kan motvirke negative miljøeffekter fra behandling mot lakselus på akvakulturlovens virkeområde, med høringsfrist 1. oktober 2016.

Bakgrunn

Resistensutvikling har ført til at et bredere spekter av medikamenter mot lakselus nå tas i bruk i stadig større omfang, og på andre måter, enn tidligere. Det er bred enighet om at denne utviklingen er svært bekymringsfull. Dette både i forhold til marint miljø, kystfiskerier og i forhold til utvikling av resistens (motstandskraft). Hvilken effekt slike legemidler i praksis kan ha på det marine miljøet vil variere i forhold til hvilket legemiddel som brukes, hvor mye som slippes ut, samt hvor- og når det brukes. Det er per i dag svært begrenset forskningsbasert kunnskap om dette, men en vet nok til å kunne fastslå at visse former for slik bruk kan være skadelig.

Ved behandlingen av havbruksmeldingen uttalte Stortingets næringskomite: «Komiteen mener det er nødvendig med strenge restriksjoner for bruk av medisiner med produkter som inneholder flubenzuroner. Komiteen ber regjeringen legge frem tiltak for å sikre at medikamentell behandling mot lakselus får minst mulig negativ effekt på det marine miljøet.» Norges Fiskarlag sendte deretter (9. oktober 2015) en formell anmodning til Nærings- og fiskeridepartementet om tiltak mot skadevirkninger av lusemidler, som også omfattet bruk av legemidler i kombinasjon.

På denne bakgrunn gav Nærings- og fiskeridepartementet 17. november 2015 Fiskeridirektoratet i oppdrag å komme med forslag til tiltak. Dette skulle blant annet omfatte:

1. Bruk av den såkalte «kombinasjonsmetoden»
2. Bruk av flubenzuroner/kitinhemmere
3. Tømming av avlusningsvann fra brønnbåt

Departementet uttrykte i sitt oppdragsnotat særlig stor bekymring for bruk av ulike legemidler i kombinasjon. Dette ikke minst fordi et arbeid ved Havforskningsinstituttet / Universitetet i Bergen indikerte at slik bruk av ulike legemidler kunne ha særlig alvorlige toksiske effekter, og ta livet av rekebestander inntil flere kilometer unna utslippsstedet¹. I tillegg viste departementet til at det var svært mangelfull kunnskap, og stor bekymring, om miljømessige konsekvenser og resistensutvikling knyttet til bruk av mer eller mindre uprøvde «coctails» av legemidler mot lakselus. Nærmere bestemt anmodet departementet Fiskeridirektoratet om å foreslå konkrete tiltak som kunne: «*Stanse bruken av kombinasjonen azamatifos og pyretroider, inntil mer kunnskap om konsekvensene foreligger. I dette bør det også ligge en vurdering av tiltak for å stanse en utvikling i retning av storskala eksperimentell bruk av andre kombinasjoner av preparater*».

¹ Brokke K. E. 2015. Mortality caused by de-licing agents on the non-target organisms chameleon shrimp (*Praunus flexuosus*) and grass prawns (*Palaemon elegans*), University of Bergen and IMR.

Fiskeridirektoratet utarbeidet et forslag til slikt regelverk vinteren 2016. En skisse til regelverk ble presentert og diskutert med berørte organisasjoner i et eget dialogmøte i januar 2016.

Norges Fiskarlags grunnleggende syn

Norges Fiskarlag ønsker en god og kunnskapsbasert sameksistens med andre næringer, ikke minst med oppdrettsnæringen. Samtidig er det en forutsetning at videre vekst ikke må gå på bekostning av hav- og fjordmiljø, ville bestander eller driftsgrunnlag og lønnsomhet for norske fiskere.

Både Stortinget og Regjeringen har slått fast at miljømessig bærekraft skal være den viktigste forutsetningen for regulering av videre vekst i oppdrettsnæringen. Norges Fiskarlag mener at også bruk- og utslipp av lusemidler (inkludert hensynet til marint miljø, ville marine arter og kystfiskerne) burde blitt inkludert i denne forståelsen av miljømessig bærekraft.

Kommentarer til departementets høringsnotat og forslag til nytt regelverk

Beskrivelse av kunnskapsgrunnlaget

I høringsnotatet gis det innledningsvis en kortfattet beskrivelse av kunnskapsgrunnlaget. Denne er i store trekk god, men har etter vår oppfatning noen mangler som bør kommenteres.

Det vises til at beskrivelsen av kunnskapsgrunnlaget i hovedsak bygger på legemiddelselskapenes såkalte preparatomtaler, samt Havforskningsinstituttets risikovurdering for 2016. I den sammenheng bør det bemerkes at preparatomtalene ikke alltid er oppdaterte, at det per i dag ikke gis innsyn i undersøkelsene som ligger bak preparatomtalenes beskrivelser av miljøeffekter, samt at det heller ikke gis innsyn i selve godkjennelsesprosessene. Vi konstaterer videre at fiskernes erfaringer knyttet til denne problematikken ikke blir tillagt vekt. Departementet gir heller ikke noe svar på Fiskarlagets anmodninger om å utarbeide retningslinjer for prøvetaking av døde krepsdyr i områder der det drives avlusning, slik at en kan ha mulighet til å bekrefte/avkrefte eventuelle årsakssammenhenger på vitenskapelig vis.

I høringsnotatet står det om virkestoffet azametifos: «*det er vist at etter behandling med azametifos kan ikke azametifos detekteres dypere enn 10 meter...*». Det er ikke helt korrekt. Selv om en i enkeltforsøk ikke påviste dette stoffet dypere enn 10 meter vil selvfølgelig stoffet kunne detekteres dypere enn 10 m. Forsøk gjennomført våren 2016² viser i tillegg at det kan være en stor vertikal spredning av lusemidler ved behandling i merd, og at de største konsentrasjonene iblant kan detekteres ned mot bunnen.

Høringsnotatet viser videre til at det at bruken av legemidler i kombinasjon har vært økende, og at miljøeffekter av legemidlene azametifos og deltametrin har blitt studert. Det nevnes ikke konkret at det også benyttes andre kombinasjoner av legemidler, som også omfatter bruk av hydrogenperoksid. Det nevnes heller ikke at slik kombinasjonsbruk kan skje både samtidig og sekvensielt, det vil si at midlene brukes hver for seg med et relativt kort tidsrom i mellom.

For øvrig bør det nevnes at Akvaplan-niva nå er i ferd med å fullføre en omfattende kunnskapsstatus om lusemidler og miljøpåvirkning. Denne vil kunne gi en mer dekkende oversikt over kunnskapsstatus om lusemidlers miljøpåvirkning, og dermed også gjøre det lettere å prioritere videre forskning og tiltak.

Forslag til endringer i transportforskriften - Utslipp fra brønnbåt

Departementet ber i høringsnotatet om synspunkter på om det bør innføres egne «droppsoner» (der brønnbåter *påbys* å tømme avlusningsvann), eller som det i stedet bør innføres «forbudssoner» (der avlusningsvann *ikke* skal slippes ut). Det foreslås i den forbindelse en rekke endringsforslag til transportforskriften.

² Andersen P. A. & Hagen L. Fortynningsstudier – Hydrogenperoksid, august 2016. Aqua-kompetanse, rapport, 2016.

Etter Norges Fiskarlags oppfatning er alternativet med forbudssoner, med minsteavstand på 1 000 meter til registrerte rekefelt og gytefelt, lite egnet. Utslipp av avlusningsvann vil også kunne ha negativ påvirkning på andre arter enn reke og fisk. I tillegg stiller vi spørsmål ved om en minsteavstand på 1 000 meter i realiteten vil være tilstrekkelig. Forslaget konkretiserer heller ikke hvordan et slikt evt. forbud skal håndheves. Norges Fiskarlag mener derfor at departementet i forslaget til ny § 22 a i transportforskriften må gå for alternativet med droppsoner.

Vi konstaterer ellers at stadig flere brønnbåter har mulighet til å filtrere lus og luseegg fra avløpsvannet. Dersom den aktuelle brønnbåten har installert slikt lusefilter vil det være lite problematisk å tømme lusevannet på selve oppdrettslokaliteten, iallfall dersom lokaliteten ligger i god avstand til viktige fiskeområder, gyteområder og/eller verdifulle marine naturtyper. I slike tilfeller vil behovet for antall droppsoner for avlusningsvann bli redusert, slik at også arbeidet med å identifisere aktuelle droppsoner blir mindre enn det som antydes i høringsnotatet. I tillegg er det naturlig nok fordelaktig at brønnbåter (og ikke minst avlusningsflåten «HeliXiR») slipper ut betydelig mindre legemidler enn vanlig avlusning i merd.

Forslag til endringer i akvakulturdriftsforskriften

§ 7 - Beredkapsplan

I høringsnotatet foreslås et nytt 5. ledd i § 7 i driftsforskriften. Her stilles det krav til at oppdretters beredkapsplan skal beskrive forhold av betydning for spredning og effekter, samt tiltak som kan iverksettes for å redusere negativ miljøpåvirkning som følge av utslipp av lusemidler. Dette er i utgangspunktet positivt.

I høringsnotatet vises det i denne sammenheng til at det er oppdretter som er nærmest til å ha kunnskap om naturmangfoldet i det området lusemidlene vil kunne spre seg i, samt at det er viktig med dialog med fiskehelsepersonell om dette. Norges Fiskarlag minner om at oppdretter og fiskehelsepersonell ikke er alene om å ha kompetanse på det marine miljøet utenfor merdene. Vi er forundret over at fiskernes erfaringer og kompetanse heller ikke her tillegges vekt. Norges Fiskarlag oppfordrer til at også fiskernes erfaringer og kunnskaper kan inkluderes i disse vurderingene.

Vi konstaterer at Fiskeridirektoratets opprinnelige forslag, om at også fiskehelsepersonellet som foreskriver aktuelle legemidler burde bli ansvarliggjort gjennom endringer i driftsforskriftens §§ 2, 3 og 12, *ikke* er fulgt opp videre av departementet. Etter Norges Fiskarlags oppfatning er dette sterkt beklagelig. Vi er av den grunn usikre på om forslaget til nytt regelverk i realiteten vil bidra til at fiskehelsepersonell vil ta større hensyn til det marine miljøet ved foreskriving og bruk av ulike lusemidler, enn det som er tilfelle i dag.

§ 15 - Bruk av legemidler og kjemikalier

Gjeldende § 15 i akvakulturdriftsforskriften lyder: «*Ved bruk av legemidler og kjemikalier skal det vises særlig aktsomhet for å unngå at midlene slipper ut i det omkringliggende miljø*». Departementet foreslår å endre denne formuleringen til: «*Ved bruk av legemidler og andre kjemikalier skal det vises særlig aktsomhet for å unngå uakseptable effekter på det omkringliggende miljø*».

Norges Fiskarlag erkjenner at det er krevende å hindre utslipp av lusemidler til det omkringliggende miljøet, særlig når det behandles direkte i merd. Det viktigste tiltaket i så måte vil være å bruke minst mulig av disse legemidlene. Imidlertid innebærer det nye forslaget til § 15 a i realiteten en svekkelse av dagens bestemmelse om utslipp av lusemidler, ikke minst fordi uttrykket «uakseptable effekter på det marine miljø» ikke gis noe konkret innhold. Norges Fiskarlag ber derfor om at eksisterende formulering blir videreført.

I høringsnotatet foreslås det videre en ny § 15 a, som skal ta inn vilkår for bruk av flubenzuroner/kitinhemmere. Nærmere bestemt foreslås det at disse stoffene bare kan brukes dersom den siste miljøundersøkelsen viser at miljøtilstanden er god eller meget god, samt at

kitinsyntesehellere ikke skal kunne brukes nærmere kartlagte rekefelt enn 1000 meter.

Kravene til miljøtilstand er forankret i revidert tredje utgave av Norsk Standard «*Miljøovervåking av bunnpåvirkning fra marine akvakulturanlegg*» (NS 9410). Per i dag er oppdrettsanlegg som regel lokalisert der det er gode strømforhold. Organiske sedimenter legger seg derfor relativt sjelden i større mengder rett under anlegget. I stedet kan slam samle seg i sedimentasjonsfeller i overgangssonen rundt anleggene. Disse sedimentasjonsfellene sammenfaller ikke sjelden med rekefelt.

Dersom det skal være noe poeng å sette krav til maksimal restmengde flubenzuroner i bunnsedimenter må en også kartlegge *hvor* eventuelle bunnsedimenter havner. På tross av innspill fra blant annet Norges Fiskarlag, stiller den nye MOM-standarden (NS 9410) ingen konkrete krav til at slike sedimentasjonsfeller skal være en del av vurderingsgrunnlaget for fastsettelse av prøvepunkt for overvåking. Følgelig er heller ikke MOM-standarden veldig godt egnet til å regulere bruken av flubenzuroner. Etter Norges Fiskarlags oppfatning vil en diskusjon om grenseverdier for maksimal restmengde flubenzuroner i bunnsedimentene bli lite meningsfull, dersom en ikke samtidig diskuterer hvordan en kan ta prøver der hvor sedimentene i realiteten havner.

I høringsnotatet foreslår departementet videre at flubenzuroner ikke skal brukes nærmere kartlagte rekefelt enn 1000 meter. I utgangspunktet er dette positivt. Imidlertid gir ikke kartleggingene av rekefelt noe fullgodt grunnlag for å kunne vurdere- og avbøte uheldige miljøeffekter. Flubenzuronene har som kjent også giftvirkning på krabbe, hummer, raudåte og andre krepsdyr. I tillegg kan flubenzuroner ha negativ effekt i områder som omfattes av den nasjonale kartleggingen av marint biologisk mangfold. Bruk av flubenzuroner vil derfor fortsatt kunne utgjøre et betydelig miljøproblem, også etter at det nye regelverket eventuelt trer i kraft.

Etter Norges Fiskarlags oppfatning har en nå tilstrekkelig kunnskap om flubenzuroners skadevirkninger på det marine miljøet til å beslutte at midlene bør tas helt ut av bruk. Imidlertid konstaterer vi at Fiskarlaget inntil nå ikke er hørt i forhold til dette. I så måte anser vi strengere regulering av disse stoffene som et lite skritt i riktig retning.

Bruk av ulike lusemidler i kombinasjon

Vinteren 2016 la Fiskeridirektoratet fram forslag til hvordan ny § 15 a i driftsforskriften kunne omfatte et forbud mot bruk av ikke godkjente legemidler og behandlingsformer, ikke minst bruk av ulike legemidler i kombinasjon. Dette var en direkte oppfølging av mandatet fra Nærings- og fiskeridepartementet.

På tross av dette konstaterer vi at *ingen* av Fiskeridirektoratets forslag for regulering av legemidler i kombinasjon har blitt videreført i departementets forslag. I høringsnotatet legges det ikke en gang opp til at slik «ikke godkjent bruk» skal rapporteres. Det oppgis heller ingen årsak til hvorfor denne helt sentrale problemstillingen aldri kom inn i høringsforslaget.

Konklusjon

Det er positivt at Nærings- og fiskeridepartementet har ønske om å foreslå tiltak som kan motvirke negative miljøeffekter som følge av medikamentell behandling mot lakselus. Imidlertid har forslaget store og grunnleggende svakheter.

Norges Fiskarlag er særlig overrasket over at *ingen* av de foreslåtte konkrete tiltakene knyttet til bruk av ulike legemidler i kombinasjon ble inkludert i departementets forslag til nytt regelverk. Det stilles heller ingen krav til at slik «ikke tillatt bruk» skal rapporteres. Det stilles videre ingen krav til ansvarliggjøring av fiskehelsepersonell, og en konkretiserer ikke hva som ligger i «uakseptable effekter på det marine miljø». De foreslåtte regelendringene tar heller ikke hensyn til at det kan bli markedsført nye legemidler mot lakselus, som også kan ha miljøkonsekvenser. Heller ikke Meld. St. 16 (2014-2015) – Havbruksmeldingen, eller forslaget til implementering av denne, tok noe hensyn til disse forholdene.

I tillegg konstaterer vi at miljøforvaltningen nå har konkludert med at utslipp av lusemidler fra brønnbåt i utgangspunktet ikke skal omfattes av OSPAR-konvensjonen for beskyttelse av havmiljøet, samt at miljøforvaltningen allerede i 1999 besluttet at utslipp av legemidler og desinfeksjonsmidler skulle *unntas* behandling etter forurensningsregelverket³. Det ser derfor ut til at hensynet til marint miljø, marine arter og norske kystfiskerier fortsatt havner «mellom flere stoler» i forvaltningen.

Selv om departementets forslag omfatter enkelte tiltak som til en viss grad vil kunne redusere miljøbelastningen, inkludert de betydelige ulempene mange kystfiskere opplever, kan ikke Norges Fiskarlag se at det foreliggende forslaget vil føre til større forbedringer. Forslaget vil derfor dessverre heller ikke bidra til vesentlig bedre sameksistens mellom oppdrettere og fiskere langs kysten, slik det opprinnelig var tenkt.

Etter Norges Fiskarlags oppfatning burde høringsforslaget lagt langt større vekt på en «føre var-tilnærming». Inntil det er etablert nødvendig kunnskap om de aktuelle problemstillingene burde hensynet til marine miljø, ville marine arter og norske kystfiskerier blitt høyere prioritert. Norges Fiskarlag anmoder i den forbindelse om at det nå legges større vekt på kunnskapsinnhenting, ikke minst i gjennom føringer i Havforskningsinstituttets tildelingsbrev for 2017.

På dette grunnlag anmoder Norges Fiskarlag Nærings- og fiskeridepartementet om å gå i ny dialog med Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, Miljødirektoratet og berørte organisasjoner. Deretter må departementet utarbeide- og sende på høring et nytt forslag til regelverk, som i nødvendig grad kan motvirke negative miljøeffekter som følge av kjemisk behandling mot lakselus.

Norges Fiskarlag vil samtidig oppfordre til en nærmere dialog mellom forvaltning, oppdrettere og fiskere om hvordan en kan legge best mulig til rette for god sameksistens langs kysten. En felles nullvisjon for kjemisk behandling mot lakselus, der en legger enda bedre til rette for utvikling- og bruk av ikke medikamentelle metoder, vil kunne bidra til dette.

Med hilsen
NORGES FISKARLAG

Kjell Ingebrigtsen
Sign.

Jan Henrik Sandberg

Kopi til: Medlemslag, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, Miljødirektoratet, Havforskningsinstituttet, Miljødirektoratet, Norges Sjømatråd, fylkeskommunene og Stortingets næringskomite.

³ Veiledning 99:04 (TA-1653-1999), fra SFT og DN.

